

ویژگیهای روانسنجی خودپنداره و رابطه آن با سازگاری اجتماعی در دانش آموزان دبیرستانی شهرستان سبزوار

تاریخ دریافت مقاله: 92/2/16

تاریخ پذیرش مقاله: 92/3/21

*
دکتر حیدر علی هومن
**
سمیرا ده آبادی

چکیده

در این پژوهش عملی بودن، اعتبار، روایی و نرم یابی پرسشنامه سازگاری اجتماعی بررسی شده است. یک گروه نمونه با حجم 480 نفر از طریق نمونه برداری چند مرحله ای انتخاب و به سیاهه سازگاری اجتماعی پاسخ دادند. سیاهه مذکور، شامل 90 سؤال بود. که به علت بار عاملی ضعیف یکی از سوالات حذف، در نتیجه، ضریب آلفای کربناخ 0/836 بدست آمده بررسی روایی سازه از طریق تحلیل متمایل نشان داد که 9 عامل استخراج شده، 42/751 درصد کل واریانس متغیرها را تبیین می کند. 9 عامل شامل: گرایش اجتماعی، روابط خانوادگی، خیرخواهی، ارتکاب به رفتار ضد اجتماعی، کنترل خویشتن، مهارت در روابط اجتماعی، رعایت مقررات اجتماعی، قبول مسئولیت اجتماعی و پایبندی به نظام ارزشها است. برای بررسی روایی همگرا از آزمون خودپنداره بک استفاده شد. همبستگی بین فرم 25 سؤالی خود پنداره بک و سازگاری اجتماعی بر روی گروه نمونه 480 نفر محاسبه شد. نتایج نشان داد که 5 عامل از 9 عامل؛ عامل 1 (گرایش اجتماعی) عامل 4 (ارتکاب به رفتار ضد اجتماعی) عامل 6 (مهارت در روابط اجتماعی) عامل 8 (قبول مسئولیت اجتماعی)، با آزمون سازگاری اجتماعی همبستگی دارد و ضریب همبستگی کل پرسشنامه سازگاری اجتماعی با خودپنداره بک 0/045 بدست آمد.

واژه های کلیدی: سازگاری اجتماعی، خودپنداره، عملی بودن، اعتبار، روایی، نرم یابی

* دانشیار گروه روانشناسی دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز

** کارشناس ارشد رشته روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز

امروز بیشتر دانشمندان و روانشناسان معتقدند که خود پنداره تعیین کننده رفتار فرد است چنانچه فرد با موقعیت و محرک روبرو شود که بارفتار و ارزش های او مغایر باشد از خود مقاومت شدیدی نشان می دهد ولی اگر با رفتار و ارزش های او سازگاری موافق باشد آنها را می پذیرد (کاظمی، 1382).

سازگاری را دارای دو جنبه مشخص می داند: سازگاری انسان با خویشتن و محیط درون، سازگاری انسان با دیگران و محیط بیرون، این دو محیط بیرونی و درونی با همدیگر روابط پیچیده و نزدیک دارند. حیوانات پست به اتکا گرایز و مکانیزمهای رفتاری ذاتی با محیط خود سازگاری پیدا می کنند ولی در انسان انعطاف پذیری، قدرت تفکر و یادگیری وی، واکنشهای غریزی او را کامل تحت الشعاع قرار داده است (پورمقدس، 1387).

در همین راستا (گری، 1994)¹ موقعیت بزرگسالان در سازش با مسائل مختلف زندگی را متأثر از خود پنداره آنان می داند.

سازگاری اجتماعی سازه است مرکب از مهارت ها و کفایت های متعدد و حیطة های مختلف را در بر می گیرد (زویو هو، 2010)².

در دیدگاه شناختی انسان سازگار به کسی اطلاق می شود که توانایی و قدرت پردازش صحیح اطلاعات را داراست یک فرد سازگار باید در همه اجزا پردازش اطلاعات توان عمل به شیوه ی سالم را داشته باشد. تا از خطاهای شناختی ای که پایه و اساس ناسازگاری است جدا پرهیز کند (اقا محمدیان، 1389)

در دیدگاه روان تحلیل گری وقتی؟ تخلیه نمی شود پس باید سرکوب گردد که باعث ناهشیاری کشاننده می شود و انرژی آن از بین نمی رود و به صورت ناسازگاری ظاهر می شود و عوامل زیر به کار کرد نامناسب سن تربو منتهی می شود.

1. محرومیت از گرمی ما دارند

2. عدم مواظبت از کودک در چند ماه اول زندگی

3. ناهمسازی والدین پرخاشگری و سخت گیری پیش از اندازه یا سهل گیری بیش از حد (میرشجاعی، 1389).

میلر (2008)³ در این خصوص، رشد شناختی کودک و توسعه روابط وی را مورد بحث قرار داده است. به عقیده وی، فرزندان قادرند، به طور شناختی بین خود به دیگران تفاوت قائل شوند و خودشان را به عنوان یک فرد مجزا از دیگران تشخیص دهند، به تدریج که نوزادان رشد می کنند احساسات نسبت به خد پیدا می کنند و سرانجام توانایی برای تصور کردن خودشان به عنوان فردی مجزا از دیگران به دست می آورند. روابط بین فردی نیز نقش مهمی در رشد خود پنداره بازی می کند. نوزادان روابط خود را با دیگران بوسیله برخورد، نیازهای نازکشان آغاز می کنند. وقتی که نوزادان با تولید اصواتی، محبت و نوازش اطرافیان دریافت می کنند، بازخورد مثبت و موثری در مورد ارزش خود کسب می نمایند.

احمدی (1386)، در خصوص رشد خود پنداره اجتماعی معتقد است که ابتدا در محیط خانواده رشد می کند و از آن جا که نخستین و مهم ترین ارتباط کودک مادر است. بنابراین آنچه مادر در باره کودک خود فکر می کند و نحوه برخورد وی با نیازهای کودک همگی در ایجاد نوعی تفکر درباره خود موثر است و به مرور کودک رشد می کند بر

¹ Gorey

² Zhouyi Hu

³ Miller

کمیت و کیفیت ارتباطات اجتماعی اش با سایر اعضای خانواده افزوده می شود. این امر باعث تسهیل در رشد خود پنداره اجتماعی وی می گردد.

چارلز ورث⁴ (1995)، معتقد است که خود پنداره شامل سه بخش است:

تصویر بدن که نظر و دیدگاه فرد در مورد وضعیت فیزیکی است و نیز واکنشهای جسمانی وی را شامل می شود خود اجتماعی شامل خود نژادی، تو؟، فرهنگی، مذهبی است.

خود شناختی که نظر و دیدگاه فرد را در مورد رشد و استعداد های ذهنی اش بیان می کند.

دامون و هارت⁵ در هنگام مطالعه و بازبینی ادبیات مربوط به ادراک خویشتن به این نتیجه رسیدند که خود سنجی های مثبت و منفی کودکان در روابط اجتماعی آنان تاثیر می گذارد آنچه بدین جا قابل توجه است این است که افراد معمولاً ب گونه ای رفتار می کنند تا ادراکی از خود را دوست داشتنی تصور می کنند، ممکن است در موقعیتهای مختلف اجتماعی به گونه ای رفتار کنند که دیگران آن را دوست داشته باشند. در حالی که آن دسته از افرادی که فکر می کنند دوست داشتنی نیستند ممکن است به شکل رفتار کنند که به دوست نداشتن دیگران بینجامد (کاظمی، 1382).

مریل (1994)⁶، معتقد است که خود پنداره پایین یا منفی با انواع مسائلی همچون با اضطراب، کنارگیری اجتماعی عملکرد ضعیف مرتبط است. چان و لی⁷ (1993)، نیز خوار شمردن خود و خود پنداره منفی را با اختلالات روانشناختی به ویژه با اختلال اضطراب و عدم کارایی اجتماعی و افسردگی دارای همبستگی مثبت می دانند.

شوئتیز⁸ (1992) طی تحقیقی درباره ارتباط بین مفهوم خود و سازگاری در نوجوانان به این نتیجه دست یافت که آن دسته از نوجوانانی که دارای اختلال در سازگاری بودند نمرات مفهوم خود پایین تری به دست آوردند تا نوجوانانی که سازگاری اجتماعی بالایی دانستند (به نقل از ترقی جاه، 1375).

وانگ⁹ (1993) مطالعه الگوهای دوستی نوجوانان دانشجوی چینی ساکن آمریکا پرداخت، نتایج پژوهش وی نشان داد، دوستان نقش برجسته ای بر سازگاری دانشجویان چینی ساکن در آمریکا دارند هم از لحاظ اجتماعی هم از لحاظ تحصیلی و آموزشی، رضایت بیشتری در مقایسه با دانشجویانی که فقط از هموطنان خود دوست برگزیده بودند دارند (به نقل از آخوندی 1376).

برونستین و دیگران¹⁰ (1992) در مطالعه ای حمایت والدین از عاطفه بیانی فرزندانشان را در ارتباط با سازگاری اجتماعی و سازگاری روانشناختی مورد ارزیابی قرار دادند. آزمودنی های این پژوهش را 43 نوجوان 9-11 ساله تشکیل می دادند. نتایج بدست آمده نشان داد که روابط عاطفی گرم و صمیمانه بین افراد و خانواده باعث سازگاری اجتماعی بالای نوجوان می شود.

طبق یافته های کلارک و دیگران¹¹ (2000)، قطع رابطه بچه ها با جهت گیری های اجتماعی - هیجانی و دوستی های متقابل و پذیرش همسالان ارتباط معنا داری دارد (به نقل از مبارکه، 1380).

ایوا¹² (2001) مطالعه ای تحت عنوان «وراثت توانایی اجتماعی» داشته وی طبق این پژوهش بررسی کرده که از

⁴ Charles worth

⁵ Damon & Hart

⁶ Merrell

⁷ Chan & Lee

⁸ Schweitzer

⁹ Wang

¹⁰ Bronstein & other

¹¹ Klark & Other

¹² Eva

زمان تولد جدید یک کودک تا فرمانده «کسی که به رفا عمومی ارتقا می یابد» هر انسانی به یک مرحله معینی از اسنجدام شخصیت اجتماعی می رسد که به طور گسترده ای تعیین می کند که چطور وی در سازمان اجتماعی انسان عمل خواهد کرد.

با توجه به اهمیت خود پنداره و سازگاری اجتماعی، و جلوه ابزاری فنی (عملی بودن، اعتبار، روایی، نرم یابی) به منظور سنجش دقیق سازگاری اجتماعی در بین دانش آموزان دبیرستان شهرستان سبزوار، از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

با توجه به اینکه موضوع مورد بررسی جنبه اکتشافی دارد، لذا تهیه پاسخ برای پرسش های زیر امری ضروری است:

- آیا مجموعه سوالهای تست سازگاری اجتماعی از اعتبار کافی برخوردار است؟
- آیا بین سوالهای مختلف تست سازگاری اجتماعی هماهنگی وجود دارد؟
- آیا تست سازگاری اجتماعی از روایی کافی برخوردار است؟
- آیا تست سازگاری اجتماعی از چند عامل اشباع شده است؟
- آیا تست سازگاری اجتماعی دارای روایی همزمان است؟
- آیا بین تست سازگاری اجتماعی و خود پنداره رابطه وجود دارد؟

روش

جامعه آماری این پژوهش را همه دانش آموزان سه پایه دبیرستان شهرستان سبزوار که در سال 90-91 مشغول به تحصیل هستند، در بر گرفت. با توجه به اینکه موضوع پژوهش استاندارد ساختن پرسشنامه سازگاری اجتماعی است، بنابراین لازم است حجم نمونه زیاد باشد تا بتوان تحلیل عاملی لازم را انجام داد. از این رو جامعه مورد نظر بر اساس روش های رایج برای استاندارد ساختن آزمون ها یک گروه نمونه با حجم 480 نفر از طریق نمونه برداری چند مرحله ای انتخاب شد.

به منظور جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه سازگاری اجتماعی خود پنداره استفاده شد. پرسشنامه سازگاری اجتماعی¹³ (CTP) در سال 1939 ساخته شده در سال 1953 مورد تجدید نظر قرار گرفته است. این سیاهه شامل 90 سوال است که دانش آموزان هر گویه را مطالعه کرده و پاسخ خود را با دو گزینه آری، نه انتخاب می کنند. اجرای آزمون به صورت فردی یا گروهی امکان پذیری است.

مقیاس خود پنداره¹⁴ یک توسط آرون، تی. بک تدوین شده است این سیاهه شامل 25 گویه است یک مقیاس گزارش شخص پنج گزینه ای است.

به منظور اجرای طرح و گردآوری داده ها، نمونه ای بالغ بر 480 نفر انتخاب شد. اجرای مقیاس توسط محقق صورت گرفت. آزمون به صورت گروهی و مدار کاغذی بر روی دانش آموزان دبیرستانی انجام شد. برای کنترل عوامل بیرونی موثر بر روایی آزمون بصورت یکسان اجرا شد و تمامی مراحل اجرای آن توسط پژوهشگر صورت گرفت. به همه آزمون در جوی مناسب اجرا شود. تجزیه و تحلیل اطلاعات بر اساس اهداف پژوهش با استفاده از روش آماری توصیفی و استنباطی به شرح زیر انجام گرفت.

- برای تعیین مشخصه آماری گروه ها بر حسب متغیرهای جمع آوری شده از روش های متداول آماری

¹³ California test of personality

¹⁴ Beck self concept test

- توصیفی همانند توزیع فراوانی، شاخص های گرایش به مرکز و شاخص های پراکندگی استفاده شده است.
- برای تعیین روایی همزمان از ضریب همبستگی پیرامون استفاده شده است.
- برای تعیین هماهنگی درونی و میزان اعتبار سیاهه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید.
- برای بررسی روایی سیاهه و اینکه آزمون از چند عامل اشباع شده است، از تحلیل مولفه های اصلی با چرخش متمایل استفاده شده است.

یافته ها

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی عمل بودن، اعتبار، روایی و نرم یابی سیاهه سازگاری اجتماعی بود. برای برآورد ضریب اعتبار سیاهه سازگاری اجتماعی از فرمول کلی ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. همبستگی هر سوال با نمره کل نشان می دهد که برخی از سوالهای با نمره کل مقیاس همبستگی منفی داشت، بدین ترتیب برخی سوال ها به صورت معکوس نمره گذاری شد. با اجرای چندین بار تحلیل عاملی سوال های 19 و 44 به علت داشتن بار عاملی ضعیف از مجموعه سوال ها حذف شدند. با حذف این دو سوال اعتبار کل مجموعه 88 سوالی 0/838 رسید که نشان می دهد آزمون از اعتبار بالایی برخوردار است سوال های 52 و 62 بیشترین همبستگی (387/0) سوال 44 کمترین ($r = 0/008$) را با نمره کل مجموعه نشان داد.

مهمترین پرسش که باید درباره هر نوع روش سنجش صورت گیرد این است که آن روش تا چه حدود است؟ منظور این است که ابزار سنجش چیزی را اندازه بگیرد که برای آن ساخته شده است. در این پژوهش، شواهد مربوط به دو نوع روایی (روایی سازه و روایی همزمان) گرد آوری شد.

برای تعیین روایی سازه روش های گوناگونی وجود دارد که یکی از آنها روش تحلیل عامل است. تحلیل عاملی، اصطلاحی است که برای رواسازی و توسعه ابزارهای روان سنجی، تحلیل داده ها به منظور کشف سازه های جدید و کمک به تدوین تئوری تحلیل محتوا و مواد مصاحبه ها سبک مدیریتی، علائق شغلی و بکار می رود (هومن، 1384). برای انجام تحلیل عامل رعایت مفروضه های زیر ضروری است.

1. شاخص کفایت نمونه برداری (KMO)¹⁵ که باید حداقل 0/6 و ترجیحاً بالاتر از آن باشد. اندازه KMO در این پژوهش 0/712 است که اجرای تحلیل عاملی را برای پژوهش قابل توجیه می سازد.

2. برای بررسی این مطلب که آیا ماتریس همبستگی داده ها در جامعه صفر نیست. از آزمون کرویت بارتلت¹⁶ استفاده می شود هدف از اجرای این آزمون رد فرضیه صفر H_0 مبنی بر درست بودن ماتریس همانی است که عناصر قطری آن یک و همه عناصر غیر قطری آن در جامعه صفر باشد (هومن، 1384). در پژوهش حاضر مقداری مشخصه آماری آزمون بارتلت برابر با 8478/985 و سطح معناداری آن $p = 0/000$ است، بنابراین می توان ادعا کرد که بین متغیرها در جامعه همبستگی وجود دارد.

3. پژوهشگران به منظور بررسی درباره ماهیت روابط بین متغیرها و نیز دستیابی به تعریف و نامگذاری عامل-ها ضرایب بالاتر از 0/30 و گاه بالاتر از 0/40 را در تعریف عامل ها مهم و مباحنا دانسته و ضرایب کمتر از این حدود را به عنوان صفر (عامل تصادفی) در نظر گرفته اند (هومن، 1384) در این پژوهش بار عاملی با ضرایب 0/30 به عنوان بار عامل قابل قبول انتخاب شد. در نتیجه ارگ بار عاملی سوال روی تمام عوامل چرخش یافته کمتر از 0/30 باشد از آزمون کنار گذاشته شد.

¹⁵ Kaiser Mayer olkin

¹⁶ Bartlett test of sphericity

4. هر یک از عاملها باید دست کم متعلق به سه سوال باشد.

5. عامل ها باید از اعتبار کافی برخوردار باشد.

همین طور که در بالا آمده مقدار KMO برای 0/712 و سطح معنا داری بودن مشخصه آزمون کرویت بارتلت نیز از لحاظ آماری معنا دار است. بنابراین، بر پایه هر دو ملاک می توان نتیجه گرفت اجرای تحلیل عاملی بر اساس ماتریس همبستگی حاصل در گروه نمونه مورد مطالعه قابل توجیه خواهد بود. علاوه بر این، برونداد اولیه کامپیوتر نیز نشان می دهد که مقداری دترمینال ماتریس همبستگی عددی غیر از صفر یعنی 59/000000000 است، که نشان می دهد بر پایه داده ها استخراج عامل ها امکان پذیر است.

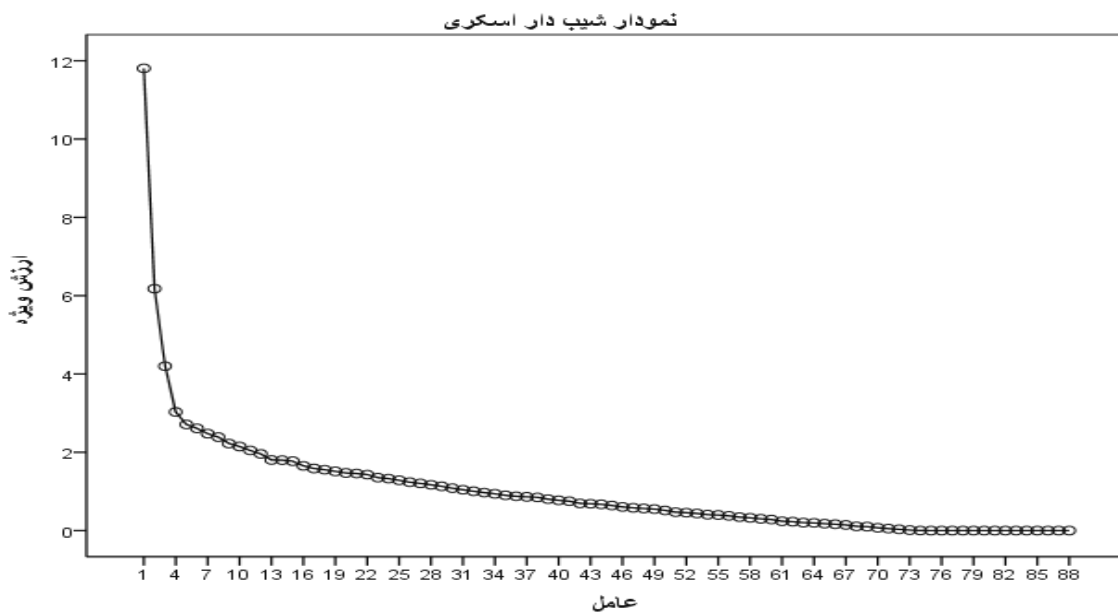
اجرای تحلیل عاملی مواد مقیاس سنجش سازگاری اجتماعی برای تعیین مقدار عوامل اشباع شده از این مقیاس، سه شاخص عمده مورد توجه قرار داده است.

1. ارزش ویژه

2. نسبت واریانس تبیین شده هر عامل

3. نمودار ارزش های ویژه که اسکری¹⁷ نامیده می شود.

مشخصه های آماری اولیه که با اجرای تحلیل مولفه های اصلی با روش (PC) به دست آمد، نشان داد، ارزش های ویژه عامل بزرگتر از یک است. از مجموعه سوال ها 9 عامل استخراج شده که به اندازه 42/751 درصد از واریانس کل متغیرها را تبیین کرده سهم عامل نخست در واریانس کل متغیرها چشمگیر و از سهم بقیه عامل ها کاملاً متمایز است.

نمودار اسکری، طرحی از واریانس کل تبیین شده به وسیله هر متغیر را در ارتباط با سایر متغیرها نشان می دهد. در این طرح معمولاً عامل های بزرگ در بالا و سایر عامل ها با شیبی تدریجی در کنار هم نشان داده شده اند. تجربه نشان داده که اگر k تعداد عامل های حقیق باشد، scree از عامل k ام شروع می شود از این نمودار می توان استنباط کرد، سهم عامل نخست در واریانس کل متغیرها چشمگیر و از سهم بقیه عاملها کاملاً متمایز است، اما شیب نمودار بعد از عامل نهم از بین می رود و در واقع فلات نموداری از عامل نهم شروع می شود.

با توجه به این که نقطه برش برای چرخش عاملها جایی است که شیب خط تغییر می کند، بنابراین، عاملهای

¹⁷ Scree

مناسب برای چرخش با استفاده از این روش نیز مانند واریانس تبیین شده توسط متغیرها، 9 عامل است. واریانس تبیین شده توسط عامل ها را نشان داد. عامل یکم 13/416 درصد، عامل دوم 20/438 درصد، عامل سوم 25/209 درصد و ... از کل واریانس را تبیین می کند و بقیه عامل ها هر کدام سهم ناچیزی در تبیین واریانس دارند. بنابراین با توجه به مقدار واریانس تبیین شده، 9 عامل برای استخراج مناسب است. بر پایه نتایج به دست آمده از اجرای تحلیل عاملی، از مجموعه 88 سوالی سازگاری اجتماعی 9 عامل استخراج شد که در مجموعه 42/751 درصد واریانس کل متغیرها دست آمده نشان داد، بیشترین میزان اشتراک متعلق به سوال 9 به 0/862 و کمترین میزان اشتراک متعلق به سوال 50 به ترتیب 0/180 بار عاملی دارند.

پس از تعیین تعداد عوامل مناسب قابل استخراج با توجه به مقدار واریانس تبیین شده و نمودار scree برای رسیدن به ساختار ساده 9 عامل استخراجی، چرخش داده شده. هدف این روش، رسیدن به ساختار ساده است. بنابراین اطلاعات به دست آمده پس از چرخش واریانس برای 9 مولفه نشان داد که نتایج پس از چندین چرخش آزمایشی به ساختار ساده رسید. ماتریس ساختار یافته در جدول 1 ملاحظه می شود.

جدول 1. ماتریس ساختار ساده برای عامل ها

سوال	عامل 1	عامل 2	عامل 3	عامل 4	عامل 5	عامل 6	عامل 7	عامل 8	عامل 9
15	0/698			-0/415					
24	0/603								
16	0/573								
34	0/564								
13	0/554								
12	0/522							-0/441	
33	0/519								
36	0/499					0/453			
37	0/482								
17	0/462				0/416				
43	0/450								
41	0/449			-0/385					
3	0/440							-0/357	
5	0/400								
14	0/397						0/391		0/344
10	0/351								
4	0/319								
90		0/677							
88		0/583							

89	0/559								
40	0/502								
29	0/497								
49	0/479								
47	0/477								
77	0/462								
46	-0/444								
76	0/334								
57	-0/310								
79		0/695							
85		0/636							
81		0/626							
83		0/485							
63		0/475							
21		0/441							
78		0/439							
70	0/374	0/415					0/357		
80		0/389							
38		0/350							
82		0/326							
52			0/679						
55			0/674						
62			-0/674						
61			-0/642						
54			-0/629						
51			-0/616						

ادامه جدول

سوال	عامل 1	عامل 2	عامل 3	عامل 4	عامل 5	عامل 6	عامل 7	عامل 8	عامل 9
60				-0/529					
66				-0/518		0/512			
1				-0/505				-0/487	
73				-0/501					0/460
58				-0/488					
59				0/432					
53				-0/429					
48				-0/427			0/380		0/339

56		-0/410		
30			0/783	
28			0/598	
23			0/593	
27			0/559	
26			0/502	
50			0/304	
64			0/663	
39			0/606	
71			0/503	
32			0/491	0/339
22			0/474	
67			0/445	
25			0/403	0/395
75			0/374	
9				0/709
7				0/634
8				0/599
6				0/504
72				0/484
68				0/459
18				0/386
2				-0/572
42				-0/495
11	0/453			-0/487
35	0/425			-0/434
20				-0/335
87				0/607
31				0/478
45	0/435			-0/477
69				0/456
74				0/455
65		0/359		0/446
84			0/315	0/384
86				0/341

همانطور که ساختار ساده عامل ها در جدول 1 نشان داده شده است. چنانچه 9 عامل استخراج شده ، با استفاده از شیوه متعامد چرخش داده شود، مجموعه پرسش هایی که مشترکا با یک عامل همبسته بوده و تشکیل یک خرده

د										
واریانس	0/026	0/031	0/028	0/030	0/040	0/037	0/028	0/051	0/036	0/013
کشیدگ	0/0457	0/004	-0/336	-0/148	-0/283	-0/091	-1/109	-0/471	-0/062	0/110
ی										
خطای										
کشیدگ	0/112	0/112	0/112	0/112	0/112	0/112	0/112	0/112	0/112	0/112
ی										
چولگی	-0/143	-0/237	-0/143	-0/620	-0/174	-0/473	1/714	-0/272	-0/300	-0/378
خطای										
چولگی	0/223	0/223	0/223	0/223	0/223	0/223	0/223	0/223	0/223	0/223
مینیم	1/12	1/09	1/09	1/20	1/00	1/13	1/00	1/00	1/00	1/33
ماکسیم	2/00	2/00	2/00	2/00	200	200	2/00	2/00	2/00	1/93

بحث

در این پژوهش با هدف بررسی عملی بودن، اعتبار، روایی و نرم یابی پرسشنامه بلوغ اجتماعی در دانش آموزان دبیرستانی شهرستان سبزوار انجام شد. پس از اجرای پرسشنامه سازگاری اجتماعی بر روی 480 نفر دانش آموز، سوال های نامناسب حذف و در نهایت پرسشنامه سازگاری اجتماعی مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

برای پاسخ به این سوال که آیا ابزار مورد پژوهش از اعتبار کافی برخوردار است؟ نتایج حاصل از اجرای آزمون که بر روی 480 دانش آموز اجرا گردیده، نشان داد که 2 سوال نیز به علت داشتن بار عاملی ضعیف از مجموعه سوالات حذف گردید. در نتیجه ضریب اعتبار آزمون پس از حذف سوالهای 19، 44 برابر 0/838 به دست آمد که اعتبار بالایی را نشان می دهد.

برای بررسی روایی سازه و پاسخ به این سوال که سیاهه سازگاری اجتماعی (CTP) از چند عامل اشباع شده است؟ از روش تحلیل مولفه های اصلی استفاده شده است. با استفاده از تحلیل عاملی و به شیوه چرخش متعامد، 9 عامل استخراج شد که این 9 عامل 42/7510 درصد واریانس کل واریانس متغیرها را تبیین می کند. برای اطمینان از روایی ابزار پژوهش از روایی همزمان استفاده شد و نشان داد که عامل های گرایش اجتماعی، ارتکاب به رفتار ضد اجتماعی، مهارت در روابط اجتماعی، رعایت مقررات اجتماعی، قبول مسئولیت اجتماعی همبستگی بالایی با آزمون سازگاری اجتماعی دارد و همچنین بین آزمون سازگاری اجتماعی و خود پنداره همبستگی بالایی وجود دارد قبل از اجرای تحلیل عاملی کفایت نمونه برداری با استفاده از اندازه KMO و نیز رد فرض صفر مبنی بر درست بودن ماتریس همسانی در جامعه به وسیله آزمون کرویت بارتلت، به اثبات رسید که اجرای تحلیل عاملی توجیه پذیر است. ماتریس عامل نشان می دهد، عامل نخست دارای بیشترین بار عاملی و سهم آن از سایر عامل ها بیشتر بود. نتایج تحلیل عاملی نشان می دهد، این مقیاس از روایی کافی برخوردار و از 9 عامل اشباع شده است.

سوالات 56، 70 متمرکز بر سه عامل و احتمالاً سوال های پیچیده هستند. و بهتر است در پژوهش های آتی مورد بررسی و متغیر قرار گیرد. به منظور ساده سازی عوامل استخراجی از چرخش متعامد استفاده شد. از یافته های این پژوهش که بر پایه طرح نمونه برداری و از آزمونهای آماری مبتنی بر تحلیل عاملی و روش تحلیل مولفه های اصلی است، و با بهرمندی از پیشینه پژوهشی در خصوص مبحث سازگاری اجتماعی نتایج ذیل حاصل شد. عامل یکم با 17 سوال همبستگی قوی دارد و گرایش اجتماعی نام دارد. گل پرور (1388)، یافته های این پژوهش

حاکمی از آن است که توسعه رفاهی فقط برای رویکرد برابری به عدالت اجتماعی و جمعیت پوشش رفاه نیز فقط نیاز نقش میانجی را با گرایش اجتماعی ایفا می کند. در رابطه بین رویکرد نیاز به عدالت اجتماعی با همدلی و گرایش اجتماعی نقش میانجی را بازی می کند.

عامل دوم با 11 سوال همبستگی دارد و روابط خانوادگی نام دارد. برونشستن و دیگران (1993) در مطالعه ای حمایت والدین از بیان عواطف توسط کودکان خود را در ارتباط با سازگاری اجتماعی، سازگاری روان شناختی و عملکرد تحصیلی آنان مورد بررسی قرار دادند. آنان دریافتند که حالات عاطفی مثبت در درون خانواده از سوی والدین مانند سدی در برابر ابتلا به مشکلات روان شناختی، سازگاری عمل می کرد. هوفمن (1996) دریافتند که چنانچه کودک در منزل از نظر عاطفی تامین نگردد و با والدین ارتباط مثبت عاطفی نداشته باشد، احتمال بروز نابهنجاری و ناسازگاری های شخصی و اجتماعی در دوره ی نوجوانی و جوانی در او افزایش خواهد یافت.

عامل سوم با 11 سوال همبستگی دارد و خیر خواهی نام دارد. خود سازی هر فرد رابطه مستقیم با عدم خود خواهی او دارد. پس می توان نتیجه گرفت که هر چه قدر کسی خود ساخته تر باشد خیر خواه تر خواهد بود. همچنین حمایت های اجتماعی در ترویج ارزش های بشر دوستانه خیر خواهانه در رشد فردی غیر قابل توجیح است. چه بسا رشد اجتماعی افراد در بطن جامعه صورت می گیرد (دالای، 1999). این عامل یعنی تمایلی نوع دوستانه به پیوستن بر دیگران در کوشش های ایشان برای نیل به یک هدف مطلوب دو جانبه است (امیرحسینی، 1387).

عامل چهارم با 15 سوال همبستگی دارد و ارتکاب به رفتار ضد اجتماعی نام دارد. معصومی و دیگران (1390)، در تحقیقی تایید می کنند که رفتارهای ضد اجتماعی چون اعمال پر خاشگرانه، سرقت، خرابکاری، حریق عمدی، دروغگویی، ولگردی و فرار را در بر می گردد. این اصطلاح معمولاً به الگوهای رفتار ضد اجتماعی غیر قابل کنترل کودک و نوجوان اطلاق می شود که با آسیب رساندن به دیگران همراه است. این اختلال در دختران بین 13 تا 16 سالگی در حالی که در پسران قبل از 10 سالگی آغاز می شود و پایداری بیشتری دارد.

عامل پنجم با 6 سوال همبستگی دارد و کنترل خویشتن نام دارد. کنترل خویشتن نیز توانایی تنظیم افکار و اعمال برای متوقف ساختن هر نوع فشار داخلی یا بیرونی است (بوربا، 2001). موری (2002) و وایتنبرگ (1995)، نشان دادند آموزش فنون کنترل خویشتن در کاهش رفتارهای مشکل آفرین و تکانش گری تاثیر معنا دار دارد. یافته های ناظر و دیگران (1379)، نیز نشان داده که آموزش فنون کنترل خویشتن به کودکان پر خاشگر، تاثیر بیشتری در کاهش رفتارهای پر خاشگرانه داشته است.

عامل ششم با 8 سوال همبستگی دارد و مهارت اجتماعی نام دارد. چن و دیگران (2001)، در تحقیقی به بررسی رابطه رفتار اجتماعی و پیشرفت تحصیلی در 286 دانش آموز پرداختند، نتایج آنان از رابطه مثبتی میان پیشرفت تحصیلی و رهبری اجتماعی، تحمل ناکامی، مهارت اجتماعی روابط دوستانه با همسالان حکایت داشت. انجلس و دیگران (2002)، در پژوهشی، شیوه های فرزند پروری، مهارت اجتماعی و روابط همسالان و سازگاری اجتماعی را در نوجوانان بررسی کردند. پژوهشهای آنان به مهارت های اجتماعی به عنوان واسطه میان ویژگی های رابطه والد - کودک و ناسازگاری با همسالان تاکید می کند. یافته ها نشان داد آموزش مهارت های اجتماعی موجب افزایش سازگاری نوجوانان می شود و روابط با همسالان را افزایش می دهد. افرادی که با دیگران ارتباط دارند از حمایت عاطفی و اجتماعی بیشتری برخوردارند، این حمایت اجتماعی موجب ارتقای سلامت ذهنی می شود. این افراد با محیط اجتماعی که مستلزم تعامل های اجتماعی مکرر افراد با یکدیگر است، سازگاری بهتری دارند. به این ترتیب آنها بارها خود را در شرایطی می بینند که نیازهایشان را برای معاشرت تامین می کند و لذات بیشتری هستند. در گذشته روابط، ازدواج خویشاوندی، دوستی های نزدیک، همیاری با آشنایان و پرداختن به امور مذهبی و روحانی همگی با

شادمانی و سلامت پایدار همبسته اند (مک کالو، 1992).

عامل هفتم با 7 سوال همبستگی دارد و رعایت مقررات اجتماعی نام دارد. آجیل چی (1389)، تایید می کند زنان نخستین قربانیان نظم و انحرافات اجتماعی هستند، در این میان اعتیاد یکی از مهم ترین آنها است. مشکلات اعتیاد به مواد تنها به زن و خانواده وی محدود نمی شود بلکه ضربات سنگین اقتصادی و اجتماعی بر بیکر جامعه تحمیل می کند از آن جمله می توان به نظم اجتماعی اشاره کرد. نظم اجتماعی به معنای کنترل و هدایت رفتار فرد از جانب گروه به جامعه در جهت نظم و سامان یابی است از بعد روانشناختی بابخشی از ویژگیهای شخصیتی زنان معتاد رابطه دارد، نتیجه نشان داد که ویژگی های شخصیتی نظیر پر خاشگری، ناسازگاری، ضد اجتماعی بودن، جامعه ستیزی، فقدان یا کاستی علاقه اجتماعی، بی توجهی به آداب و رسوم اجتماعی، عدم مسولیت پذیری، اختلال شخصیت، عدم توجه به قوانین اجتماعی می تواند موجبات افزایش جرایم، بزهکاری، ... شود که همه عوامل باعث عدم نظم و انضباط در جامعه می گردد. بهرامی (1390)، تایید می کند بستر سازی برای ارتقای نظم اجتماعی از طریق فرهنگ سازی در کودکان پیش دبستانی بسیار موثر است.

عامل هشتم با 5 سوال همبستگی دارد و قبول مسئولیت اجتماعی نام دارد. کیلر (2010)، در مطالعه ای با هدف ارزیابی مسئولیت، به عنوان جزئی از سازگاری اجتماعی، خودکار آمدی و عزت نفس به عنوان اجزای مسئولیت بیان کرد. دگن (1985)، در تحقیقاتی در زمینه رشد اخلاقی در مورد ارتباط مسئولیت اخلاقی در افراد با استعداد و خلاق انجام شد، نشان داد که این استعداد یا خلاقیت در این افراد، آنها را ملزم به داشتن مسئولیت اخلاقی ویژه ای می کند، که توجه به استعدادهای نوجوانان و رشد و شکوفایی خلاقیت در آنها، می توان نوجوانان را به سمت مسئولیت اخلاقی هدایت کرد.

عامل نهم با 8 سوال همبستگی دارد و پابندی به نظام ارزشها نام دارد. تحقیقاتی که بین دانش آموزان پسر مناطق 3 و 19 دبیرستان های تهران صورت گرفته است نشان می دهد که اول: در اغلب گرایش های ارزشی بین پسران و پدران، فاصله ایجاد گردیده است. دوم: این گرایشها در زمینه ارزشهای مذهبی و اجتماعی در نسل موجود پسران کاهش و در زمینه ارزشهای هنری، سیاسی، علمی و اقتصادی افزایش نشان می دهد. همچنین دگرگونی های اقتصادی - اجتماعی به ساختار سنتی نظام خانواده اثر می گذارد و به بی تفاوتی اعضای خانواده نسبت به نظام ارزشی و اعتقادی مورد احترام آنان می انجامد. عوامل دیگری که در از بین رفتن نظام ارزشها دخیل است عبارتند از: کاهش الگوپذیری، کاهش نقش نظارتی خانواده، افزایش ناسازگاری های خانوادگی، افزایش شکاف میان نسل ها، می دانند (مشکی، 1387). در همین زمینه، اندلسن نتیجه 67 پژوهش را گردآورده است. در این پژوهش تایید شده است که رسانه های گروهی در پابند نبودن به ارزش ها نقش مهمی دارند (1998).

این پژوهش بر روی دانش آموزان دبیرستانی صورت گرفته است. بنابراین تعمیم پذیری آن به دانش آموزان سطوح دیگر امکان پذیر نیست. پژوهش حاضر در شهرستان سبزوار انجام شده است. بنابراین با توجه به تفاوت های فرهنگی، اجتماعی، و اقتصادی، تعمیم به سایر شهر ها امکان پذیر نیست. پیشنهاد می شود برای اطمینان بیشتر نسبت به اعتبار سازگاری اجتماعی از روش اعتبار یابی باز آزمایی یعنی اجرای دوباره آزمون در فاصله زمانی مختلف استفاده شود تا از این طریق ثبات و پایایی آزمون نیز مشخص شود.

منابع

- آخوندی، الف (1376)، بررسی رابطه حمایت اجتماعی ادراک شده با سازگاری اجتماعی دانش آموزان شهر تهران»، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی عمومی، تهران دانشگاه تربیت مدرس.
- آقامحمدیان، شعرفاف، ح، ر (1375)، بررسی اثر دو روش روان درمانی گروهی با رویکرد تحلیل روانی و شناختی بر افزایش سطح پنج مقوله سازگاری، رساله دکتری رشته روانشناسی عمومی، تهران دانشگاه تربیت مدرس
- احسانی تبار، فاطمه (1374)، بررسی رابطه اشتغال مادران با خودپنداری فرزندان در دبیرستان های در شهر تهران، پایان نامه، کارشناسی ارشد، رودهن، دانشگاه آزاد.
- برگ لورا ای (1389) روانشناسی رشد نوجوانی تا پایان زندگی، ترجمه یحیی سید محمدی، تهران، انتشارات ارسباران
- برات وند، م. (1376)، بررسی رابطه ساده و چند متغیری مقبولیت گروهی و عزت نفس با پیشرفت تحصیلی و سازگاری فردی اجتماعی دانش آموزان سال سوم راهنمایی شهر اهواز. پایان نامه کارشناسی ارشد، روانشناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- بک، آرون. تی (1369)، شناخت درمانی و مشکلات روانی، ترجمه قراچه داغی، مهدی، تهران نشر ویس.
- پورمقدس، ع (1374)، روانشناسی سازگاری، اصفهان، انتشارات مشعل.
- ترقی جاه، ص. (1375)، بررسی ارتباط خودچنداره ما رفتار اجتماعی دانش آموزان مقطع راهنمایی شهر تهران، پایان نامه ک ارشناسی ارشد رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.
- کاظمی، ا. (1382)، بررسی رابطه خودپنداره و سازگاری اجتماعی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی شهر اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.
- میلر، جی، پی، (1379)، نظریه های برنامه درسی، ترجمه محمد مهرمحمدی، تهران، سمت.
- هومن، حیدرعلی، (1390)، تحلیل داده های چند متغیری در پژوهش رفتار، تهران، انتشارات پارسا.
- هومن، حیدرعلی، (1386)، شناخت روش علمی در علوم رفتاری «پایه های پژوهش»، تهران، انتشارات پارسا.
- هومن، حیدرعلی، (1389)، اندازه گیری روانی و تربیتی «فن تهیه تست»، تهران، انتشارات پیک فرهنگ.
- هومن، حیدرعلی، (1388)، استنباط آماری در پژوهش رفتاری، تهران، انتشارات سمت.
- هومن، حیدرعلی، (1388)، مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل، تهران، انتشارات سمت.
- هومن، حیدرعلی، (1388)، راهنمایی تدوین گزارش پژوهش، رساله پایان نامه تحصیلی، تهران، انتشارات پیک.

Bronstein, P. M.; Fitzgerald, M.; Broines and J. Pieniadz, (1993). Family emotional expressiveness as a predictor of early adolescent social and psychotically adjustment; journal of early adolescence, vol 13, N4, p: 448-471.

Gronne, J.A. and H. inderbhzen- pisaruk (1992). popularity and friendship: An

investigation of their on effects on self- esteems. Biennial Meeting of the society for Research in child development, (cited in Eric. Abstr. ED 350519), <http://www.Askeric.Org/cgibin:>[accessed 23 may 2001].

Papalia, Dian and.E wendkos olds, sail (2002) A child's world infancy through adolescence, Boston, Me Grow Hill.

Salin, Pascal(2000) Liberalism, Ed.odile Jacob, Paris.

Serdula, M Javery, D.coates, RJ.Freeman,D.S,Williamson,D.F.& Byers, T/(2001) Do obese children become obese adult? A review of the literature, Preventive Medicine.

Shure, M.B(2000) Interpersonal cognitive problem solving; Primary prevention of early high-risk behaviors in the pre-school and primary yewrs. In G.W. Albee &T.P.Gullotta (Eds).

Wentzel, R. K. and K. Caldwell (1997). Friendships/peer acceptance/ and group membership: Relation to academic achievement in middle school. Child Development, December, vol 68,N6,p: 1198-1209.

Zhouyi Hu , Raymond CK chan , Grainne M Me Alonan(2010) maturation of social atributin skills in typically development children : an inverstigation using the social Ahribation task. Behavioral and Brain Functions

Psychometric properties of the self-concept and its relation to social adjustment in Sabzevar city's high school students.

Hooman,H.A.(ph.D)
Dehabadi,S.(M.A)

Abstract

In this research, practicality, credibility, validity, and normalizing (norm-finding) of the social adjustment (CTP) has been investigated. The sample group consisted of 480 people was selected through the multi-stage sampling and they responded to the social adjustment list. The list included 90 questions. In conclusion, Cronbachs Alpha coefficient was obtained 0.836. The narrative investigation of structure by oriented analysis showed that the 9 exerted factors explain 42.75 percent of total variances of variables. These 9 factors include: social trend, family relationships, and benevolence, committing anti-social behavior, self-control, social skills in relationships, obeying the social rules, social responsibility, and commitment to value system. Beck self-concept test was used to investigating the convergent validity. Correlation between the 25-question beck self-control form and social compatibility was calculated on the sample group consisted of 480 people. The results showed that 5 factors of 9 factors; factor 1 (social trend), factor 4 (committing anti-social behavior), factor 6 (social skills in relationships), factor 7 (obeying the social rules), factor 8 (social responsibility) are correlated with social compatibility test, and the total correlation coefficient of social compatibility with beck concept was obtained 45%.

Keywords: social adjustment, self-concept, practicality, credibility, validity, and normalizing.